БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИ ИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилеттинген

1953 август 8 СУББОТА № 153 (2838)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ БЕШКИ СЕССИЯЗЫ: Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң 1953 чылдың август 5-те хуралдарының дугайында информастыг дыңнадыглар (1 арын).

Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң 1953 чылдың август 5-те катышкан хуралының дугайында информастыг дыңнадыг (1 арын).

Тыва Автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орденнер болгаш «Иениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы (2 арын).

Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында АҚШ-тың, Великобританияның, Францияның чазактарынга Совет Чазактың нотазы (2 арын).

СЭКП-ниң 50 чыл ою биле холбаштыр СЭКП ТК-га даштыкыда коммунистиг болгаш ажылчы партияларның байырлыг телеграммалары (3 арын).

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР: А. Краснов—Судьяның шын эвес шиидилгези; О. Чыргал-оол—Ажылдавастаан библиотека (4 арын).

Партийжи-организастыг ажылды улам күштелдиоер

СЭҚП-ниң XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, улус ажыл-агыйының болгаш культура хөгжүлдезиниң бүгү алдырларынга чаа-чаа чедиишкиннерни совет улус чедип ап турар. Маңаа холбаштыр партия, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол организацияларының мобилизакчы ролю база улам бедээн.

Бистиң Коммунистиг партиявыс төөгүнүң ёзулуг тургузукчулары болур улус массаларның баштыңчызы болгаш организакчызы ролюн улам чедиишкинниг болгаш бүзүрелдиг күүседип турар. Партияның күжү—ооң улус-биле үзүлбес харылзаалыында. Улустуң күжү партияны долгандыр сырый катышканында.

Чедиишкиннер болгаш тиилелгелер бот-агымның чуруму-биле эвес, харын партияның шугуму, ооң политиказының амыдыралга боттанылгазы дээш чүткүлдүг демиселдиң чуруму-биле чедип алдынып турар. Күүселдениң хыналдазын күштелдирер, организастыг удуртулганың деңнелин партияның политиктиг удуртулгазының деңнелинге чедир көдүрер, организастыг ажыл партияның политиктиг лозунгуларын болгаш шиитпирлерин амыдыралга боттандырган турарын чедип алыр дугайында эш Сталинның өөредиин бистиң партийжи удуртукчуларывыс кезээде удуртулга болдуруп ажылдап келген. Организастыг ажылда кол күүл болур күүселдениң хыналдазын күштелдирерин партияның бүгү организацияларындан СЭКП-ниң XIX съездизи негээн.

Съездиниң шиитпирлерин удуртулга болдурбушаан, бистиң областың партия организациязы күүселдениң хыналдазынче кичээнгейни улгаттырган. Сөөлгү үеде ук айтырыгны СЭКП обкомунуң болгаш райкомнарының пленумнарынга база чамдык районнарның партия активтериниң хуралдарынга чугаалашкылаан. Ооң түннелинде партия эге организацияларында күүселдениң хыналдазы, организастыг ажыл элээн экижээн.

Бии-Хем районнуң «Өөк совхозта партия организациязы (секретары эш Дорофеев) ол районда эки ажылдыг организацияларның бирээзи болуп турар. Комитеттиң бюрозу коллективтиг удуртулганың принцивин эки сагып келген. Бюронуң болгаш бүгү коммунистерниң ниити хуралын доктаамал чыылдырып, шиитпирлерниң күүселдезинге хыналданы экижиткен. Бо ажылга активтиң киржилгезин идепкейжиткен. Ол бүгү совхозтуң ажыл-агыйының чедиишкиннерин көвүдедип турар. Совхозамгы үеде мал чемин белеткээр талазы-биле багай эвес ажылдап турар.

Ынчалза-даа, күүселдениң доктаамал хыналдазы партияның чамдык райкомнарында болгаш парторганизацияларда ам-даа тудагдалдыг хевээр. СЭКП-ниң Каа-Хем, Тес-Хем райкомнары күүселдениң хыналдазын экижитпейн турар. Ылангыя СЭКП-ниң Каа-Хем райкому колхозтар тудугларынга партийжи удуртулганы экижидериниң айтырыгларын бодунуң шиитпирлериниң пунктуларынга хөй удаа бижип келген. Ынчалза-даа, колхозтар тудугларында байдал экиживээн. Районнуң колхозтары бо чылын чуртталганың 84 бажыңнарын тудар планныг, а херек кырында чартык чылда үгле 7 бажыннар туттунган. Малдың 25 кажааларын тудар ужурлуг, ам туттунганы үгле чаңгыс. Бүдүрүлге болгаш культура-амыдырал бажыңнарының чаңгызы-даа туттунмаан. «Октябрь 14 чыл ою» колхозта кандыг-даа тудуг чорутунмаан. Ол болза, күүселдениң хыналдазының четпес болуп турары-биле, хүнбүрүнүң практиктиг ажылынга организастыг удуртулганы кошкатканы-биле тайылбырлатынар. Удуртур органнарның директиваларын болгаш коллективтиг удуртулганың шиитпирлерин шак ынчаар харыысалга чок күүседир чорук бюрократизмниң эң-не айыылдыг болгаш хоралыг илерээшкини болур.

Партия райкомнарының болгаш хооркомунуң чугула сорулгазы—удуртулганың бүгү системазынга, партия, совет, ажыл-агый болгаш хөй-ниити организацияларының ажылынга контрольду болгаш күүселдениң хыналдазын бүгү хемчеглер-биле улам күштелдирери болур. Ону боттандырарда партияның болгаш чазактың шиитпирлериниң күүселдезинин хыналдазын үзүктелиишкинниг эвес, харын ажыл-агыйның бүгү участоктарынга үргүлчү чорудар күүселдени хынаар херектиң бажынга чогуур авторитеттиг кижилер—организацияларның удуртукчулары боттары турар ужурлуг.

Шиитпирлерниң күүселдезин хынаары дээрге, организастыг ажылда четпестерни илередип узуткаары, бюрократизм-биле болгаш канцелярщина-биле демиселдиң чугула хевери болур. Кадрлар шиитпирлерниң күүселдезин шыны-биле организастап турар бе, азы организастыг ажылдың бергелеринден дезип турар бе, азы чаңгыс талалап турар бе дээрзин үгле күүселдениң эки тургустунган хыналдазы чогуур үезинде илередир. Үгле ындыг хыналдалар үргүлчү бар турда, удуртулгага частырыглар болгаш ышкындырыглар баш бурунгаар чайлатынар, четпестер чогуур үезинде узуткатынар, ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң херээнге партийжи удуртулганың деңнели бедиир.

Партийжи удуртулганың дээди принциви болза, удуртулганың коллективтии болур. Ол принципти эң шыңгыы сагыыры чугула. Коллективтиг удуртулганың принцивин болган чок-ла үреп турар фактылар бистиң областың партия организацияларында эвээш эвес. Ылангыя Кызылдың көдээ районнуң «Черби» колхозтуң партия организациязы бүдүн отчёттуг үе дургузунда коммунистерниң хуралын үгле 2 катап чыылдырган. Мындыг четпестерге моон соңгаар эптежир аргажок. СЭКП ТК-ның июль Пленуму удуртулганың коллективтиг принцивин чугаа чокка сагыырын партияның бүгү-ле организацияларындан шыңгыы негээн.

Партия райкомнарының хүлээлгези—боттарының пленумнарын, районнарның партия активтериниң хуралдарын чыылдырар хуусааларының дугайында, партия эге организацияларының доктаамал ажылының дугайында СЭКП Уставының негелдерин херек кырында шыңгыы сагыыры болур. Шиитпирлерниң күүселдезин хынаар, күүселдени доктаамал организастап шыдаар кижилерни, кадрларны шын шилип алыры болза, организастыг ажылда кол үүл дээрзин партийжи удуртукчулар уттуп болбас.

Шүгүмчүлелди болгаш ылангыя адаандан өрү шүгүмчүлелди калбартыр, четпестерни дидим илередир, партия, совет, ажыл-агый, профэвилел, комсомол организацияларының күжүн бергелер-биле демиселче улам эки мобилизастаар, партияның болгаш чазактың директиваларын амыдыралга чедиишкинниг боттандырары дээш олче ажылчы чоннарның калбак массаларын мобилизастаар, чарышты болгаш шалыпчы чорукту калбартыр, ажыл-агыйга партийжи удуртулганы улам күштелдирер болгаш доктаамал болдурар—сорулга мындыг.

РСФСР-ниң совхозтарында мал чеминиң белеткели

Россия федерациязының төп болгаш мурнуу областарының совхозтарында сиген кезилдези дооступ турар. Ленинград, Свердловск, Киров болгаш соңгу областарда бо ажыл изиг түлүк чоруп турар. Эрткен чылдың бо-ла үезинге деңнээрге, 63 хуу хөй сиген совхозтарда белеткетинген.

Сиген кезилдезин чедиишкинниг чорударынга ажылдарның калбак механизациязы улуг ужур-дузалыг болуп турар. Башкир АССР-чин «Раевский» совхозунуң ажылдакчылары мындыг агрегатты чогаадып кылганнар. Ол агрегат болза, 200 кижиниң күжүн солувушаан, алды кижиниң күжү-биле 50—60 гектар шөлдүң сигенин ажаап алыр болгаш 100 тонна чедир сигенни сарааттап турар. Бо агрегатты ажыглаанының ачызында ол совхоз кыска хуусаадала эрткен чылдың деңнелинден 3 катап хөй сигенни белеткеп алган. «Раевский» совхозтуң ажылдакчыларының үлегерин Башкирияның дыка хөй ажыл-агыйлары эдергеннер.

Татар АССР-ниң, Чкалов, Ульяновск болгаш өске-даа областарның совхозтары сиген кезилдезин эки чорудуп турар. Чкалов областың электрозавод аттыг совхозунуң ажылдакчылары комплексилиг механизацияны ажыглап, 20 хүннерниң дургузунда үгле бүгү шөлдүң сигенин кескен эвес, харын сигенни ажаап ап, оларны мал кыштагларында безин сөөртүп чедирген.

ССРЭ-ниң Аээди Совединиң бешки сессиязы

Эвилелдиң Совединиң 1953 чылдың август 5-те хуралының дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Август 5-те, хүндүскүнүң 2 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг Ордузунга Эвилелдиң Совединиң бешки сессиязы ажыттынган.

Даргалаан—Эвилелдиң Совединиң даргазы депутат **М. А. Яснов** үнген депутаттарның орнунга он алды соңгулда округтарының талазы-биле Эвилелдиң Совединиң соңгутурган депутаттарының бүрүн эргелерин хынаан түннелдериниң дугайында илеткел кылыры-биле Мандат комиссиязының даргазы депутат **А. М, Пузановка** сөс берген.

Депутат **И. В. Капитоновтуң** саналы-биле Эвилелдиң Соведи моон адааанда доктаалды бадылаан:

«Мандат комиссиязының илеткелин дыңнааш, Эвилелдиң Совединиң доктаадыры болза:

Мандат комиссиязының илеткелин бадылаар болгаш 1952 чылдың март 23-те № 53 Волховский соңгулда округундан болгаш № 170 Ржевский соңгулда округундан, 1952 чылдың апрель 6-да № 487 Макеевский соңгулда округундан, 1952 чылдың апрель 27-де № 359 Дербентский соңгулда округундан, 1952 чылдың июнь 29-та № 174 Кемеровский соңгулда округундан болгаш № 460 Бродовский соңгулда округундан, 1952 чылдың декабрь 7-де № 391 Казатинский соңгулда округундан, 1953 чылдың январь 25-те № 145 Арзамасский соңгулда округундан, 1953 чылдың март 22-де № 658 Ленинаканский соңгулда округундан, 1953 чылдың март 29-та № 262 Таганрогский соңгулда округундан, № 333 Борзинский соңгулда округундан болгаш № 596 Чимкентский көдээ соңгулда округундан, 1953 чылдың май 24-те № 481 Сталинский ийиги соңгулда округундан, 1953 чылдың май 31-де № 41 Московский соңгулда округундан, 1953 чылдың июнь 21-де № 223 Кунгурский соңгулда округундан болгаш 1953 чылдың июль 26-да № 23 Орехово-Зуевский соңгулда округундан соңгутурган Эвилелдиң Совединиң депутаттарының бүрүн эргелерин күштүг деп санаар».

Эвилелдиң Совединиң даргазы депутат М. А. Яснов сессияга көөрүгбиле моон адааанда айтырыгларны киирип турар деп медээлээн:

1. ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджедин бадылаары болгаш ССРЭ-ниң 1951 чылда база 1952 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында отчёт.

Айтырыгны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели киирип турар.

2. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаары.

Айтырыгны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму киирип турар.

Депутат **М. П. Каунайтениң** саналы-биле ол айтырыгларны сессияның хүн чурумунга Эвилелдиң Соведи чаңгыс үн-биле киирген.

Айтырыгларны көөрүнүң моон адааанда чурумун Эвилелдиң Соведи бадылаан: ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджединиң дугайында илеткелди, ССРЭ-ниң 1951 чылда база 1952 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында отчётту Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң катышкан хуралынга дыңнаар. Бюджет комиссияларының эдеринчи илеткелдерин дыңнаарын болгаш бюджетти чугаалажырын палаталар аайы-биле тус-тус чорудар. Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң түннел хуралдарын кады чорудар. Ол хуралга бюджет дугайында илеткелдиң талазы-биле санал бээрин доозар, илеткелчиниң болгаш эдеринчи илеткелчилерниң допчу харыыларын дыңнаар, ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджедин бадылаар; Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлуну болгаш көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында Хоойлуну бадылаар, база ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаар дугайында илеткелди дыңнаар болгаш бо айтырыг талазы-биле шиитпирни бадылаар.

Эвилелдиң Совединиң бирги хуралы оон-биле хагдынган.

Националдар Совединиң 1953 чылдың август 5-те хуралының дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Август 5-те, хүндүскүнүң 4 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг Ордузунга Националдар Совединиң бешки сессиязы ажыттынган.

Даргалаан—Националдар Совединиң даргазы депутат **Ж. Шаяхметов** үнген депутаттарның орнунга чеди соңгулда округтарының талазы-биле Националдар Совединиң соңгутурган депутаттарының бүрүн эргелерин хынаан түннелдериниң дугайында илеткел кылыры-биле Мандат комиссиязының даргазы депутат **И. Г. Кэбинге** сөс берген.

Депутат **М. Я. Ткачуктун** саналы-биле Националдар Соведи моон адааанда доктаалды бадылаан:

«Мандат комиссиязының илеткелин дыңнааш, Националдар Совединиң доктаадыры болза:

Мандат комиссиязының илеткелин бадылаар болгаш 1952 чылдың июнь 8-те Марий АССР-ниң № 499 Юринский соңгулда округундан болгаш Удмурт АССР-ниң № 549 Увинский соңгулда округундан, 1952 чылдың сентябрь 28-те Армян ССР-ниң № 325 Кафанский соңгулда округундан, 1952 чылдың декабрь 28-те Белорус ССР-ниң № 70 Поставский соңгулда округундан, 1953 чылдың март 29-та Хабаровск крайның № 624 Корякский соңгулда округундан, 1953 чылдың май 24-те Нахичеван АССР-ниң № 516 Енгиджинский соңгулда округундан болгаш 1953 чылдың июнь 21-де Белорус ССР-ниң № 57 Слуцкий соңгулда округундан соңгутурган Националдар Совединиң депутаттарының бүрүн эргелерин күштүг деп санаар».

Националдар Совединиң даргазы депутат Ж. Шаяхметов сессияга көөрү-биле моон адааанда айтырыгларны киирип турар деп медээлээн:

1. ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджедин бадылаары болгаш ССРЭ-ниң 1951 чылда база 1952 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында отчёт.

Айтырыгны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели киирип турар.

2. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаары.

Айтырыгны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму киирип турар.

Депутат **Т. С. Горбуновтун** саналы-биле ол айтырыгларны сессияның хүн чурумунга Националдар Соведи чаңгыс үн-биле киирген.

Айтырыгларны көөрүнүң моон адааанда чурумун Националдар Соведи бадылаан: ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджединиң дугайында илеткелди, ССРЭ-ниң 1951 чылда база 1952 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында отчёту Эвилелдиң Совединиң база Националдар Совединиң катышкан хуралынга дыңнаар. Бюджет комиссияларының эдеринчи илеткелдерин дыңнаарын болгаш бюджетти чугаалажырын палаталар аайы-биле тус-тус чорудар. Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң түннел хуралдарын кады чорудар. Ол хуралга бюджет дугайында илеткелдиң талазы-биле санал бээрин доозар, илеткелчиниң болгаш эдеринчи илеткелчилерниң допчу харыыларын дыңнаар, ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджедин бадылаар; Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлуну болгаш көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында Хоойлуну бадылаар, база ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаар дугайында илеткелди дыңнаар болгаш бо айтырыг талазы-биле шиитпирни бадылаар.

Националдар Совединиң бирги хуралы оон-биле хагдынган.

Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң 1953 чылдың август 5-те катышкан хуралының дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Август 5-те, кежээкиниң 7 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг Ордузунга Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң катышкан хуралы болган.

Даргалаан—Националдар Совединиң даргазы депутат **Ж. Шаяхметов** ССРЭ-ниң 1953 чылда Күрүне бюджединиң дугайында болгаш ССРЭ-ниң 1951 чылда база 1952 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында илеткел кылыры-биле ССРЭ-ниң сан министри эш А. Г. Зверевке сөс берген.

А. Г. Зверевтиң илеткелиниң соонда хүн айтырыгларын чугаалажыр чурумун палаталарның бадылаанын ёзугаар бюджет комиссияларының эдеринчи илеткелдери, бюджет талазы-биле саналдар Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң тус-тус хуралдарынга болур.

Оон-биле Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң катышкан хуралы доозулган.

Ыракны Чөөн-чүктүң колхозтарының хуваатынмас фондузу өзүп турар

ВЛАДИВОСТОК. Приморьениң колхозтары күрүненің тараа курлавырларынче чаа дүжүттүң чүс-чүс тонна тараазын чоруткан. Ары-чигириниң болгаш каттарның массалыг дужаалгазы эгелээн. Бо чорук көдээ ажыл-агый артельдериниң үлүүнге акша орулгазын арбыдадып турар. Ханайский, Чугуевский, Шкотовский, Гродековский болгаш өске-даа районнарның колхозтарының акша олча-ажыы чүс муң рубль ашкан.

Приморьениң колхозтары капитал тудуушкунунуң чарыгдалын улгаттырганнар. Михайловский районнуң «Новая жизнь» көдээ ажыл-агый артели ажаап алыышкынга чедир механизастатынган улуг шаңны тудуп алган. Анаа 200 муң рубльди чарыгдаан. Ворошиловский районнуң «Заветы Ильича» колхозу чаңгыс-аай инек кажаазын туткан. Ооң бүгү берге ажылдарын механизастаан. Тудугга 400 муң рубль үнген. Черниговский районнуң Сталин аттыг колхозу балгаштыг черлерни кургадып эгелээн.

Колхозтар продуктулуг болгаш ажыл-агый малдарын, көдээ ажыл-агый машиналарын, гидротурбиналарны, үүрмек дериг-херекселдерни садып ап турар.

Приморьениң колхозтарының чыл эгезинден бээр капитал чарыгдалдарының ниити түңү эрткен чылдың ол-ла үезинден элээн каш миллион рубль хөй болган.

(СЭТА).

Украинаның совхозтарының малчыннарының чедиишкини

КИЕВ. Украинаның совхозтарының малчыннары бирги чартык чылдың түннелдерин үндүрүп турар.

Республиканың бүгү совхозтарында ногаан чемнерни ажыглаары-биле малдың доктаамал ажаалгазын чоруткан. Малдарның ажаалда-хайгааралын экижиткен. Инектерниң электри саалдазын организастаан. Ооң түннелинде алды айларның дургузунда совхозтарга ортумак саалда инек бүрүзүнден 1300 ажыг килограмм болган болгаш эрткен чылдың ол-ла үезинге бодааргa 82 килограмм хөй болган.

Малдың продуктулуг чоруун бедитпишаан, совхозтар күрүнеге мал продуктуларының дужаалгазын улгаттырып турар. Эрткен чылдың ол-ла үезинге бодааргa барык-ла 190 муң центнер хөй сүт белеткел пунтуларында дужаатынган.

(СЭТА).

Областың колхозтарында болгаш совхозтарында сиген белеткелиниң чоруп турарының медээзи

(Август 5-те, хуу-биле).

Районнар	Белеткээн сиген	Салдынган силос
1. Бии-Хем	80,4	45,4
2. Тожу	51,6	57,0
3. Таңды	48,5	18,1
4. Кызыл	43,9	24,6
5. Каа-Хем	43,6	42,7
6. Чөөн-Хемчик	40,6	90,8
7. Улуг-Хем	38,1	56,6
8. Тес-Хем	23,7	54,8
9. Барыын-Хемчик	22,3	67,7
10. Бай-Тайга	22,3	38,5
11. Эрзин	19,5	83,8
12. Өвүр	18,3	37,5
13. Чаа-Хөл	17,4	116,6
14. Сүт-Хөл	16,0	52,0
СОВХОЗТАР:		
1. «Өөк»	27,8	1,8
2. «ҮТҚА 25 чыл»	17,2	17,2
3. «Элегест»	13,1	—
4. «Барлык»	12,3	28,8

МТС-терде сиген кезилдезинин, силос салыышкынының болгаш комбайннар септелгезинин чоруп турарының медээзи

(Август 5-те, хуу-биле).

МТС-тер	Кестинген гектар	Салган силос	Септетинген комбайннар: капитал септелге	Септетинген комбайннар: агар септелге
1. Бии-Хем	63,0	42,2	50,0	76,9
2. Бай-Хаак	33,5	—	126,2	35,7
3. Чадаана	32,3	25,0	200,0	85,7
4. Шагаан-Арыг	22,1	70,8	166,7	50,0
5. Сарыг-Сеп	27,1	18,0	100,0	54,5
6. Тес-Хем	30,0	—	—	200,0
7. Кызыл	20,1	—	200,0	80,0
8. Балгазын МЖС	15,0	—	—	—
9. Чаа-Хөл	4,3	—	—	57,1
10. Кызыл-Мажалык	1,6	—	200,0	200,0
11. Бай-Тайга	—	—	150,0	33,0
12. Сүт-Хөл	—	28,0	100,0	85,7
13. Совхоэтар	—	—	100,0	40,0

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер болгаш „Иениң медали“ медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

Беш уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ МЕДАЛЫ“ МЕДАЛЬДЫҢ ИЙИГИ ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

(Төнчүзү Эгези № 142—145 „Шын“ солунда).

4. **Владимирова** Марьяна Васильевна—Каа-Хем районнуң Ильинка көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

5. **Воротникова** Александра Савельевна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.

6. **Галузина** Васса Сергеевна—Тожу районнуң Тоора-Хем көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

7. **Гордеева** Ирина Ивановна—Таңды районнуң Бай-Хаак суурда өг-бүле ээзи.

8. **Горячева** Анна Исаковна—Таңды районда Калинин аттыг колхозтуң колхозчузу.

9. **Долганова** Елена Степановна—Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

10. **Каменкова** Антонида Степановна—Каа-Хем районда райпромкомбинаттың ажылдакчызы.

11. **Крутикова** Анастасия Антипьевна—Каа-Хем районнуң Ильинка көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

12. **Куулар** Итчиней Дажы-ооловна—Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.

13. **Куулар** Севилбаа Диинмейовна—Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

14. **Куулар** Сенди Дамбажык—Барыын-Хемчик районда «Красный пахарь» колхозтуң колхозчузу.

15. **Монгулбин** Кожалаң Мээрен-оол—Барыын-Хемчик районда Ворошилов аттыг колхозтуң колхозчузу.

16. **Монгуш** Анай Санданова—Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.

17. **Монгуш** Анчанмаа Чаш-оол—Барыын-Хемчик районда «Красный пахарь» колхозтуң колхозчузу.

18. **Монгуш** Баккыс Бора-Хуна—Барыын-Хемчик районда Калинин аттыг колхозтуң колхозчузу.

19. **Монгуш** Бакпынмаа Донгаевна—Сүт-Хөл районда Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.

20. **Монгуш** Бичии-Уруг Агаржаа—Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

21. **Монгуш** Быйдаа Докпаковна—Барыын-Хемчик районнуң «Красный пахарь» колхозтуң колхозчузу.

22. **Монгуш** Дөртек Шакаровна—Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.

23. **Монгуш** Мөчек Дембирель—Чөөн-Хемчик районда Калинин аттыг колхозтуң колхозчузу.

24. **Монгуш** Селикпаа Даспай—Барыын-Хемчик районда «Красный пахарь» колхозтуң колхозчузу.

25. **Монгуш** Серепбаа Хүрен-оол—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

26. **Монгуш** Сырбан Допчааевна—Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.

27. **Монгуш** Ханды Амчылаковна—Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.

28. **Монгуш** Чавал Допчааевна—Сүт-Хөл районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

29. **Монгуш** Чимит Сундуй—Барыын-Хемчик райода «Комсомол 30 чыл ою» колхозтуң колхозчузу.

30. **Ондар** Ам-Сүрүн Манзырай—Сүт-Хөл районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

31. **Ондар** Бичилдей Эрелчиновна—Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

32. **Ондар** Данажык Чеченовна—Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.

33. **Ондар** Дарыймаа Лопсан—Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

34. **Ондар** Канды Малыйбаа—Сүт-Хөл районнуң Суг-Аксы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

35. **Ондар** Ламажаа Балдановна—Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайга көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

36. **Ондар** Шагар Онгакпан—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

37. **Ондар** Шижитпаа Маадыр-оол—Сүт-Хөл районда Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.

38. **Ооржак** Дарымай Көк-оол—Барыын-Хемчик районда «Красный пахарь» колхозтуң колхозчузу.

39. **Ооржак** Даш Шыыраповна—Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.

40. **Ооржак** Доржатпаа Сайын-ооловна—Барыын-Хемчик районда «Красный пахарь» колхозтуң колхозчузу.

41. **Ооржак** Чигден Кумзаатай—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

42. **Ошепкова** Фетинья Михайловна—Каа-Хем районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

43. **Оюн** Кара-кыс Мөңдүкпеновна—Таңды районнуң Кочетов суурда өг-бүле ээзи.

44. **Сарыглар** Сендиваа Чалзановна—Сүт-Хөл районда Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.

45. **Серин** Мит Чынзан—Барыын-Хемчик районда «Ленин оруу» колхозтуң колхозчузу.

46. **Скобеева** Лидия Прокопьевна—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

47. **Соломенникова** Татьяна Леонтьевна—Каа-Хем районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

48. **Стрижнева** Надежда Пахомовна—Чадаана хоорайда өг-бүле ээзи.

49. **Томба** Курьма Эстеновна—Каа-Хем районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

50. **Филиппова** Прасковья Яковлевна—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

51. **Хомушку** Сендиваа Намзырай — Барыын-Хемчик районда «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

52. **Хомушку** Урумаа-Хаяндаг—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

53. **Хубаалга** Мария Дансүрюновна—Тожу районнуң Сыстыг-Хем көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

54. **Чащина** Валентина Васильевна—Таңды районда «Элегес» совхозтуң ажылдакчызы.

55. **Эртине-Очур** Сюрюнмаа Дүктүг-оол—Барыын-Хемчик районда «Ленин оруу» колхозтуң колхозчузу.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары И. ЗИМИН.

Москва, 1953 чылдың июль 2.

Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында АКШ-тың, Великобританияның, Францияның чазактарынга СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

АҚШ-тың, Великобританияның, Францияның болгаш Совет Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралын чыылдырарының дугайында АҚШ-тың, Великобританияның болгаш Францияның чазактарының ноталарын ССРЭниң Вашингтонда, Лондонда болгаш Парижте элчин черлери июль 15-те хүлээп алгылаан.

ССР Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министерствозу август 4-те АҚШ-тың, Великобританияның болгаш Францияның Москвада элчин черлеринге Совет Чазактың харыы ноталарын чоруткулаан.

АҚШ-тың Чазааның 1953 чылдың июль 15-те нотазының бижимелин болгаш Совет Чазактың 1953 чылдың август 4-те нотазының бижимелин моон адааңда парлап турар.

АҚШ-ТЫҢ ЧАЗААНЫҢ 1953 ЧЫЛДЫҢ ИЮЛЬ 15-ТЕ НОТАЗЫ

Күрүне секретары Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң херектеринге түр бүзүретирген төлээлекчини бодунуң хүндүлеп турарын шынзыктырбышаан, моон адааңда чүүлдү бодунуң чазаанга дамчыдып бээрин оон дилеп тур.

Улустар аразының байдалының хөгжүлдези болгаш Чөөн Германияга болгаш Берлинге чоокта чаа эрткен болуушкуннар болза, тайбынны улам-на быжыг болдурарынче болгаш турып турар дүшкүүрлүг чорукту хосталгага кол эргени ёзугаар эвээжедиринче бүгү-ниитиниң күзелин күштелдирген.

Быжыг тайбың болза, чүгле чепсек дүжүреринің контролюнуң адааңда турар айтырыг ышкаш шак ындыг чамдык кол айтырыгларны шиитпирлээринден ам хандыртынган турып болур дээр барымдааны чүүлдүгзүнмүшаан, чоокку келир үеде шиитпирлетинип болур ындыг айтырыгларны амгы үеде шиитпирлээрин Катышкан Штаттарның Чазаа күзеп турар.

Дыка-ла озалдай берген герман болгаш австри керээлерни чарар чорук болза, Катышкан Штаттар Чазааның тайбың херээнге чугула салыышкын деп көрүп турары европа айтырыгны таарыштырарынга боттуг чүүл болуп турар.

Германия-биле тайбың керээ болза, ниити Германияның ындыг керээни хостуу-биле чугаалажып шиитпирлээр аргалыг хостуг болгаш төлээлеткен чазааның киржилгези-биле ажылдатынып кылдынган туруп болур. Ындыг чазак чүгле хостуг сонгулдаларның түннелинде тургустунуп болур.

Ындыг чазактың тургустунган турары болгаш оон ажыл-чорудулгазының бүрүн хостуг болур чоруу бир эвес бүгү талалар ак-сеткилдиг турасоруун илередир болза, чоокку келир үеде шиитпирлетинип болур айтырыг болуп турар. Амдыызында ол айтырыг шиитпирлетинмээн туруп турда, Европада дүшкүүрлүг чорукту ниитизи-биле кошкадырының талазы-биле ёзулуг депшилгелиг чедиишкин чедип алдынмас дээрзи сонбиле бир дөмей билдингир.

Катышкан Штаттарның Чазаа болза, сөөлгүзү 1952 чылдың сентябрьның 23-те чорутунган болгаш аңаа харыыны ам-даа алдынмаан ноталары-биле кады Совет Чазакка бодунуң ноталарынга Герман бундестаттың бо чылдың июнь 10-та резолюциязынга долузу-биле көргүстүнген тодаргай саналдарын киирген. Ол санал болза, хостуг байдалбиле катыжарынче герман улустуң чангыс-аай эп-сеткилдиг күзелин хандырып бээринче угланган.

Чоокта чаа болуушкун Германияны катыштырарының дугайында айтырыгны ам черле сонгаарладып болбазын көргүскенин барымдалааш, Катышкан Штаттарның Чазаа герман улустуң аргажоктуң кырындан таварышкан таарымча чок байдалын экижидеринче чаа күжениишкинни кылырынга долу шиитпирлиг.

Оон ужурундан Герман Федеральдыг Чазак-биле болгаш Берлинде немец эрге-чагыргалар-биле сүмелешкениниң соонда Франциянын, Катышкан хаан черинин, Катышкан Штаттарның болгаш Совет Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралын чыылдырарын Совет Чазакка сүмелээр деп шиитпирлээн. Ол Чөвүлел хурал болза, бот-боттарының аразынга дугуржулга ёзугаар айытынган черинге ынды-ла дээрге сентябрьны сөөлзүреди эгелеп болур ийик. Чугаалашса чогуур айтырыглар моон адааңда болур ужурлуг:

1. Федеральдыг республикага, Германияның Чөөн зоназынга болгаш Берлинге хостуг сонгулдаларны организастаары. Ол болза, чамдык өске айтырыглар-биле кады ынай-бээр аргыжарының хостуг болурунуң болгаш политиктиг партиялардың ажылдаарының хостуунуң база сонгулдаларга чедир, сонгулданың чоруп турарының болгаш сонгулданың төнгенинин-даа үелеринде парлалганың хостуг чоруунуң болгаш бүгү немецтериниң кол хосталга эргелериниң эргежок чугула магадылаларының дугайында айтырыгларны катай көөрү болур.

2. Иштики болгаш даштыкы-даа херектерге хостуу-биле ажыл-чорудулгалыг болур хостуг ниити-герман чазакты тургузарының негелделери.

Ниитизи таарыштырылганың херээнге боду-ла эң чугула чүүл болуп турар Германия тайбың керээниң айтырыының дугайында Совет Чазак-биле Чөвүлел хуралдың мурнуу чарыында кылдынган турза чогуур боттуг базымнар ындыг-дыр.

Ол ышкаш Катышкан Штаттарның Чазаа болза, бо бирги Чөвүлел хуралга австри керээниң талазы-биле дугуржулга ам таан-даа чедип алдынар ужурлуг деп санап турар.

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ 1953 ЧЫЛДЫҢ АВГУСТ 4-ТЕ НОТАЗЫ

Совет Чазак июль 15-те АҚШ-тың Чазааның нотазын болгаш оон-биле кады Англияның болгаш Францияның чазактарының ноталарын алган болгаш АҚШ-тың, Англияның болгаш Францияның Даштыкы Херектер Министрлериниң Вашингтонга болган июль чөвүлел хуралынга мында адатынган үш күрүнелериниң болгаш Совет Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрлериниң чөвүлел хуралын чыылдырар деп шиитпирлээни билдинип турар. Оон-биле кады үш министрлериниң сүмелеп турар хүн айтырыы болгаш АҚШ-тың, Англияның, Францияның база Совет Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрлериниң чөвүлел хуралын чыылдырар үези ноталарда медеглетинген.

Моон үстүнде чугаалатынган үүлдерден АҚШ-тың, Англияның болгаш Францияның Даштыкы Херектер Министрлериниң чөвүлел хуралының айтырыгларын баш бурунгаар чугаалажып көрүп, ону Совет Эвилелиниң төлээлетирикчизи чокка кылгаш, делегейниң чаңчыл болган корум-чурумунга удур үүл кылганы көстүп турар-дыр. Ол чорукту таарымчалыг деп хүлээп ап болбас. Оон-биле кады Даштыкы Херектер Министрлериниң чөвүлел хуралының дугайында бар турар дугуржулгаларга тодаргайы-биле удурланышкак болуп турар. Оон аңгыда Даштыкы Херектериниң үш Министрлериниң баш удур кылган сүлчээзи дөрт күрүнелериниң Даштыкы Херектер Министрлериниң чөвүлел хуралының бүгү-ле чорудуушкунунга дужамыктыг саалдарын чедирип болур. Ол хуралдың үш киржикчилери улустар аразының өйү келген, моон мурнунда каш удаа болуп турганы дег айтырыгларын хостуу-биле кандыг бир үргүлчүнүң хүлээлгелеринбиле кызамнатпайн боттандырарын оралдашпайн-даа чангыс талалыг дугуржулгалары-биле боттарын баш удур доңнатынган чоруундан шак ындыг түннел чаягаар-ла үнүп келир.

Делегейниң амгы бо байдалының үезинде күрүнелериниң чөвүлел хуралын кылыр чорук улустар аразының маргылдаалыг айтырыгларын шиитпирлээринге канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг болур. Тайбынга ынакшылдыг күрүнелер Кореяда дайынны соксадып, тайбынчыдылганы тургузар арганы тыпкан үеде улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырын чедип алырынга таарымчалыг байдал тургустунуп келген. Ол сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээри тайбынга ынакшылдыг улуг болгаш биче-даа күрүнелериниң күжениишкининден хамааржыры билдингир. Ынчалза-даа тайбынны болгаш улустар аразының айыл чок чоруун деткиринин харыысалгазы болза, Катышкан Нациялар Организациязының Уставында айытканын ёзугаар беш күрүнелер — Американың Катышкан Штаттарынга, Англияга, Францияга, Совет Эвилелинге болгаш Кыдат Улус Республикага онаажып турар. Ол чорукту хажыдар чорук дээрге, тайбынны болгаш улустар аразының айыл чок чоруун быжыглап, деткиринин эрге-ажыын барымдаалааны ол болур. Өске тала-биле ап көөрге, даштыкы хөлезиленикчилериниң болгаш кем-буруулуг кижилериниң холу-биле үүлгетинген кем-херек—июнь 17-де Берлинге болган фашистиг болуушкуннар кандыг бир онза ужур-дузалыг дээр чорук болза, нүүлдээшкинни кылып, ылап-ла чугула болгаш делегей харылзааларын негелде ёзугаар тургузарынга улуг ужур-дузалыг фактылардан өжегээр астыктырыышкын болур.

Совет Чазак болза, үстүнде көргүстүнген саналдарны көрбүшаан, Даштыкы Херектер Министрлериниң чөвүлел хуралынга боо-чепсекти кызырарының болгаш өске күрүнелериниң девискээринге даштыкының шериг базаларын тургуспазының айтырыгларын киириштирбишаан, бүгү делегейниң дүшкүүрлүг чоруун ниитизи-биле кошкадырынга деткимчелиг хемчеглериниң дугайында айтырыгны чугаалажырын сүмелеп турар. Оон-биле кады делегей байдалының кандыг-даа айтырыглары чогум кандыг состав-биле чугаалажып көрдүнерил дээрзиниң дугайында айтырыгны чугаалажып көөрү албан апаар.

Адатынган айтырыгларны чугаалажып көөрүнүң эргежок чугулазы чүгле Европада херектің байдалынан үнүп турар эвес. Ол ышкаш Азия чурттарының байдалы оон чугула апарган айтырыглары-биле катай делегей бөлүктериниң кичээнгейин бодунче тыртып турар дээрзи билдингир болгай. Оон-биле чергелештир улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту кошкадып, эвээжедириниң хемчеглериниң талазы-биле айтырыгларны чугаалажып көөрүнге Кыдат Улус Республиканың киржири эргежок чугула дээрзин сагындырза чогуур. Кыдат Улус Республикада кажангызындан-даа артык кылдыр катыжып, быжыккан улуг кыдат улус оолза, амгы үеде бүгү делегейниң бүгү херектеринге бодунуң хоойлу ёзугаар эдилээр эргелерин катап тыпсып бээрин негеп турар, ынчангаш ол айтырыгны сонгаарладыышкын чокка шиитпирлээриниң чугулазын чедир үнелевес чорук дээрге, тайбынны болгаш улустар аразының айыл чок чоруун быжыглаарының эрге-ажыын камгалааны ол эвес болур ийик.

АҚШ-тың Чазааның июль 15-теги нотазы-биле холбаштыр Совет Чазак болза, герман айтырыын Министрлериниң чөвүлел хуралынга көөрүнге бодунуң чөпшээреп турарын илередип тур. Ынчалза-даа, 15-теги америк нотада болгаш Даштыкы Херектериниң үш Министрлериниң вашингтон чөвүлел хуралының дугайында парлатынып үнген дыннадыгда-даа герман айтырыгны херек кырынга ёзулуг көөр дээрзиниң орнунга бүгү-ле херек болза, эрткен чылдың сентябрь 23-теги америк нотада кирип турар, Германияның кол айтырыгларын шиитпирлээриниң эргежок чугулазын тоовайн турар саналдарны катаптаарынче херек кырында кирип турар-дыр.

Герман улус болза, хамыктың мурнунда Германияның национал катыжыышкынын боттандырар болгаш тайбың керээзин чарары дээн ышкаш айтырыгларны шиитпирлээрин сонуургап турар дээрзи билдингир. Ынчалза-даа бо чылдың июль 15-теги америк нота болза, бо кол айтырыгларны шиитпирлээриниң эргежок чугулазын астыктырып турган нота—1952 чылдың сентябрь 23-теги нотазынга капсырлажып турар болгаш Германияның чогум-на ол кол айтырыгларын чугаалажып көөрүн оюп эрттип турар.

АҚШ-тың Чазааның июльдун 15-те нотазы болза, Германиянын ол кол айтырыгларын шиитпирлээр чорукту ниити-герман сонгулдаларының дугайында саналдар-биле солуп турар, а сонгулдалар дугайында айтырыг боду—эрткен чылдың сентябрь 23-түн америк нотазы ёзугаар алырга—ол сонгулдаларны эрттирери-биле даштыкы күрүнелериниң төлээлекчилериниңден тургустунган «таарымчалыг байдалдарны тургузар сорулгалыг истелге талазыбиле» каяа-даа хамаарышпас дээр комиссияны томуйлаар дугайында санал-биле солутунуп турар. Чугаалатынган үүлден ап көөрге, АҚШ-тың июль 15-теги нотазы Германияның кол айтырыгларын шиитпирлээринге деткимче кылырын үүгле бодунуң сорулгазы деп салбайн турар эвес, харын-даа херекти кандыг бир даштыкы төлээлекчилер Германияда байдалды шинчилеп көөр бе, азы көрбес бе, герман улуска базымчалыг «шинчилээшкинни» шуптузун үүге чорударыл дээш оон-даа өске үүлдер-биле ўзамдыгыышкынныг чугаалажылгага чедирип турар. Мындыг айтырыглар-биле ажыы чок болгаш чүү-даа бүдүрүп шыдавас чугаалажыышкыннардан аңгыда ындыг саналдардан чүү-даа манаан херээ чок.

Бо бүгү үүлдер болза, АҚШ-тың Чазааның үстүнде айытынган саналдарын Совет Чазактың канчаар көрүп турарын тодарадып турар.

Ындыг санал болза, чүгле Германияны катыштырарынга болгаш Германияның ниити демократтыг чазаан тургузарынга, а ол ышкаш Германия-биле тайбың керээзин чарырынга-даа деткимче болуп шыдавазындан аңгыда, тайбың керээзин чарар чорукту мурнукузу ышкаш узамдыктырбышаан, Германияны барын болгаш чөөн кезектерге чардынган хевээр турар чоруун болдурар. А оон-биле чергелештир Барыын Германияны ремилитаризастаарының талазы-биле хемчег алдынып турар, оон айылдыг чоруун Европаның тайбыга ынакшылдыг улустары болгаш ылангыя кожахелбээ турар күрүнелер билбейн турар аргажок. Бир эвес бо бүгү июль 15-те нотада чугаалатынып турары ышкаш Аденауэрниң бонн чазаа-биле чөпшээрежилгелиг сүмележиишкин ёзугаар кылдынып турар чүве болза, Еврвопаның өске улустарының дугайын безин чугаалаваска герман улустуң ындыг чазакка идегелин туюлунга чедир узуткап болур.

АҚШ-тың Чазааның июль 15-теги нотазының талазы-биле моон үстүнде илеретинген саналдарындан аңгыда Совет Чазак болза, герман айтырыгны күрүнелериниң кады чугаалажып көөр чоруунуң улуг ужур-дузалыын айытпышаан, оон-биле кады ындыг чугаалажып көрүүшкүн Германияның чангыс-аай чоруун катап тургузарынга хамаарылгалыг чогуур айтырыгларны бүгү талазы-биле көөрүнүң аргазын бээр болгаш Германия-биле тайбың керээзиниң дугайында айтырыгны шиитпирлээрибиле кады Европага тайбынны быжыглаарынга деткимчелиг болур дээрзинге идегеп турар.

Үстүнде чугаалатынган үүлдү барымдаалааш, Совет Чазактың сүмелээри болза:

1. Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралынга үстүнде айытынганын ёзугаар көрүп тургаш, улустар аразының харылзааларында дүшкүүрлүг чорукту эвээжедир талазы-биле хемчеглерни чугаалажып көөр.

2. Ол айтырыгга Германияның чангыс-аай чоруун катап тургузарын болгаш тайбың керээзин чарарын киириштирбишаан, чөвүлел хуралга герман айтырыгны чугаалажып көөр.

Австри керээни канчаар көрүп турарыл дээрге, ол айтырыг талазыбиле Совет Чазактың бодалгазы оон АҚШ-тың, Англияның болгаш Францияның чазактарынга чоруткулаан ноталарында көргүстүнген болгай. Герман айтырыгны шиитпирлээринге чедип алдынып болур чедиишкиннер болза, австри айтырыгны шиитпирлээринге база-ла деткимчелиг болуру шуут тодаргай.

Совет Чазак моон-биле дөмей уткалыг ноталарны Англияның болгаш Францияның Чазактарынга база чорудуп турар.

Өскүс уруглар лагеринде

Чөөн-Хемчик районнуң Хөндергей сумузунуң девискээри бойдус талазы-биле бистиң областа кайгамчык эки черлериниң бирээзи. Хөндергей хемчигештиң агып баткан адырларының ийи аразы долгандыр холумак ыяштыг арыг-биле хүрээлетинген, дески чараш оялыкта «Красный пахарь» колхозтуң сууру туттунган.

Ол суур культура-амыдыралдың элээн каш эки шынарлыг тудуглары, чаагайжыды туттунган колхозчу бажыннар-биле үргүлчү кааскалып, улам-на калбарып бар чыдар. Ол эки бажыннарның бирээзинде бо чазын өскүс уругларга интернат режимниг лагерьни ажыткан.

Интернат режимниг ол лагерьде Чөөн-Хемчик, Сүт-Хөл районнарындан чыгдынган 80 ажыг өскүс уруглар дыштанып турар. Ындыг чараш бойдустуг черге өскүстер боттарынга шынап-ла ажыктыг дыштанылганы ап, удавас келир өөредилге чылынга четчир күштү мөөнеп турарлар.

Олар арыгже хүннүң чыгыы экскурсияларны кылып, бойдуста бүгү болуушкуннар-биле кичээнгейлиг таныжып, Хөндергей униундан балыктап, каттап, ёзулуг дадыкшылганы эрттип келгеннер. Үнүштерниң болгаш дириг амытаннарның чайгы амыдыралы-биле таныжылга лагерьде өскүс уругларга эң-не сонуурганыг болуп турар.

Қандыг-даа кадыкшылга, дыштанылга черинге кол чүве, чемненилгени эки таарыштырары болур ужурлуг. Ындыг турбуже, үстүнде лагерьде турар уругларның чемненилгези четпес организастатынганын, берип турар чемнерниң ассортиментизи ядыы болуп турарын демдеглевишаан, арткан хуусаада чем-аъшты экижидерин лагерьниң удуртукчузунга, районога болгаш райпога сүмелезе чогуур.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Кызылдың „Черби“, „Бай-Булун“ колхозтары дүжүт ажаап алыышкынынче кирипкен

Кызылдың көдээ районунуң «Черби» көдээ ажыл-агый артели 2 машина-биле база «Бай-Булун» көдээ ажыл-агый артели комбайн-биле тарааның баштайгы бышканын кезип кирипкен.

Х. КАРА-ООЛ.

Суму школазының белеткели

Өвүр районнуң Саглы эге школазының 1953—1954 өөредилге чылынга белеткелин чедиишкинниг чорудар дээш сумунуң ажылчы чону бо чылын элээн организастыг ажылдаан. Оон түннелинде 6 стол, 7 стулду, 10 сонга рамазын, 30 сандайны, 6 хаалганы, 30 партаны болгаш 19 хаалганың кастыңнарын бүрүн чазап кылгаш, школада хүлээдип берген. Ол ышкаш 1000 кубометр оттулар ыяшты белеткеп дүжүрген.

Қолхоз баштаар чери (даргазы эш Очур) эң шевер бызаңчыларны школа септелгезинде быжыглап тургускан. Школа септелгезин суму Соведи (даргазы эш Агбаан) кичээнгейниң төвүнде тургузуп, шиитпирлиг хемчеглерни ап келген.

Д. ШАГДЫР.

Школа септелгезин дооскан

ТУРАН. (Телефон-биле). Туранның эш С. Б. Мучаев эргелекчилээн 7 чыл школазы, эш М. В. Селина эргелекчилээн ортумак школа база эш Дамчай эргелекчилээн Ленинкада эге школа, эш Буниннин эргелекчилээни Хадында 7 чыл школазы болгаш Суштун эге школазы база Өөктүн школалары септелге ажылын бүрүн доосканнар.

М. ХОРЛУГ-ООЛ.

МОСКВА, КРЕМЛЬ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын Төп Комитединге

50 чыл ою бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң байырлалы болуп турар Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга австри коммунистер изиг дайынчы байырын чедирип тур.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын демисели-биле болгаш чедиишкиннери-биле ооң ажыл-чорудулгалары деңнешки дег ындыг организация төөгүнүң дургузунда кажан-даа турбаан.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы ленинизмниң тугунуң адаа-биле чорааш, ажылчын ангының болгаш ажылчы массаның хөй нуруузун хаара тудуп, капиталистерниң болгаш помещиктерниң эрге-чагыргазын дүжүрген, социализмни тургускан, фашистиг агрессорларны чылча шапкаш, кижи төрелгетениң шаандан тура күзел-соруу болуп келген дээди эчис сорулга болур коммунизмниң чоорту тургузуушкунун боттандырып турар. Бодунуң Төп Комитединге удуртурган Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының алдарлыг үлегер-чижээнден өске үү-даа бистиң чуртувустуң депшилгелиг медерелдиг ажылчыннарынга улуг күштү, бүзүрелди болгаш сорук кириишкинни бербейн турар.

Тайбың болгаш коммунизм дээш демиселге чаа-чаа улуг тиилелгелерни чедип алырынарны күзедивис.

Австрияның Коммунистиг партиязынын Төп Комитеди.

МОСКВА

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга

Австралияның коммунистери Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга ооң бежен чыл ою-биле холбаштыр байыр чедирип тур. ССРЭ-ге коммунизм тургузарынга болгаш бүгү делегейге тайбын дээш демиселге силерниң кайгамчыктыг чедиишкиннериниер бүгү чурттарда ажылчын ангыны доктаамал хей-аът киирип турар.

ШАРКИ,
Австралияның Коммунистиг партиязының секретары.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын Төп Комитединге

СЭКП-ниң 50 чыл болганы-биле эң изиг байырны чедирип тур бис. Бодунуң туруп келгениниң үезинден бээр кижи төрелгетениң херээнге силерниң партиянарның көргүзүп турары үнелеп четпес дузаламчы болза, эки сеткилдиг бүгү кижилерниң, тайбыңга болгаш хамаарышпас чорукка ынакшылдыг бүгү улустарның аная хүндүткелин болгаш ынаныжын чедирип турар.

Алдарлыг 50 чыл оюнуң хүннеринде биске үлегер-чижек болгаш ылаптыг удуртукчу болуп келген, болуп турар болгаш болур СЭКП-ге бистиң ханы бердингенивисти болгаш хүндүткээривисти база катап илергейлеп тур бис.

Бельгияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң өмүнээзинден Чингине секретарь Эдгар ЛАЛЬМАН.

МОСКВА, КРЕМЛЬ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының 50 чыл болган оюнун хүнүнде Сирияның болгаш Ливанның Коммунистиг партиязының Төп Комитеди акы-дуңмалышкы чалбыыштыг байырын силерге чедирип тур! 1903 чыл болза, төөгүге делегейниң ажылчын шимчээшкининиң удуртукчу күжүнүң, быжыг тайбың дээш, улустарның акы-дуңмалышкы болуру дээш, социализм дээш демиселге кижи төрелгетениң авангардының төрээн үези болуп чурттаар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы бодунуң алдарлыы-биле туруп келген бежен чылдарының дургузунда Октябрьның Улуг революциязын үндүргеш, делегейге бирги социалистиг күрүнени тургузуп, кижини кижи дарлаар чорукту узуткаан, ёзулуг дең эргеге болгаш акыдуңмалышкы чорукка үндезилээш, национал айтырын туюлунга чедир шиитпирлээн, агрессчи фашизмни бүгү делегейге ужур-дузалыг кылдыр тиилээрин хандырган, 800 миллион кижини катыштырган тайбының болгаш социализмниң улуг лагерин тургузар аргалыг кылган, бүгү-ле мөлчүткен улустарга, ооң иштинде араб улустарга боттарывыстың национал болгаш социалдыг хосталгазы дээш демиселивиске чоокку үеде чайлаш чокка тиилээр бис дээрзинге быжыы-биле идегээр чоруун быжыктыр бүзүреткен. Сирияның болгаш Ливанның марксизм-ленинизмниң принциптеринге шынчы коммунистери болза, ажылчыннары, тараачыннары болгаш бүгү патриоттарны хамаарышпас чорук, демократия дээш демиселге катыштырарын бодунуң сорулгазы деп санавышаан Ленин—Сталинның соратниктериниң удуртулгазын ёзугаар тиилелгеден тиилелгеже улаштыр чоруп орар делегейниң революстуг шимчээшкининиң авангарды—Совет Эвилелиниң Коммунистиг улуг партиязынга чайгылыш чок бердингенин болгаш шынчызын боттарының ажыл-чорудулгалары-биле бадыткап турарлар. Үүл-бүрү чаҗыт болгаш ажык-даа дайзыннардан силерниң камгалаанынар болгаш моон соңгаар-даа камгалаарынар марксизм-ленинизмниң тиилетирбес тугу силерниң быжыг холдарынарга улам-на бедип киискизин. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга болгаш ооң ленинчи-сталинчы Төп Комитединге алдар!

Сирияның болгаш Ливанның компартиязының чингине секретары ХАЛЕД БАГДАШ.

СЭКП ТК-га

Эргим эштер!

Иранның Улусчу партиязының ТК-зы Улусчу партияның бүгү кежигүннериниң болгаш бүгү иран улустуң мурнуудан Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга ооң 50 чыл оюн холбаштыр чүректиң ханызындан байыр чедирип тур.

СЭКП болза, бодунуң туруп келгени 50 чылдарының дургузунда бодунуң улуг күжениишкиннериниң болгаш демиселиниң ачызы-биле кижи төрелгетениң эң дээре күзелдерин болгаш эң бедик бодалдарын херек кырында амыдыралга тургузуп, социализм тиилелгезин боттандырып, коммунизм тургузарының оруунга кирер болгаш бүгү делегей капитализминиң тергиделинге өлүмнүг согугну бээр аргалыг болган.

Генийлиг Ленинге, ооң шылгарангай удуртулгазынга ундезилетинген, а ооң соонда ооң өөреникчизи болгаш ооң херээниң улуг уламчылакчызы Сталинның база оларның соратниктериниң удуртулгазы-биле СЭКП болза, төөгүнү шимчедип турар канчаар-даа аажок улуг күш, бистиң үениң угааны, алдары болгаш ак-сеткили болу берген. СЭКП болза, бодунуң туруп келген үезиниң бүгү дургузунда мөлчүдүп-базындырган улустарны империализмниң кара-дарлалындан хостаары дээш демисежип, ол чурттарның улузунга демисежириниң үлегер-чижээн көргүзүп келген. СЭКП-ниң удуртулгазы-биле Октябрьның социалистиг Улуг революциязының чедип алган тиилелгези мөлчүп-дарлаар чоруктуң үе-шааның төнчүзүн салган болгаш мөлчүткен улустарны хостаарынче орукту чырыткан.

Иранның Улусчу партиязынга СЭКП, ооң демиселге деңнежир чепсек чок туруштуу, пролетар интернационализминге ооң бады-шынчызы, ажылчы чон массаларның чогаадыкчы күжүнге ооң кызыгаар чок туюлдуң идегели болза, доктаамал үлегер-чижек болуп турар.

СЭКП болза, бодунуң дуржулгазынга удуртуп, Ленинниң болгаш Сталинның идеяларынга чырытынган оруктап чорбушаан, совет улусту коммунизмге чедире бээр дээрзинге кандыг-даа чигзиниишкин турбас.

Совет Эвилелинге, ооң алдарлыг Коммунистиг партиязынга баштаткан тайбының, демократияның болгаш социализмниң лагери тиилээр, быжыг шынчы тайбың бүгү делегейге тургустунар дээрзинге кандыг-даа чигзиниг турбас.

Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның өөредии тиилеп турар болзуп!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга, ооң шылгарангай удуртулгазынга алдар!

Иранның Улусчу партиязының Төп Комитеди.

Тыванның Чадаанада дуржулга станциязы чимистерни—яблоктарны, сливаларны, вишняларны өстүрүп үндүрүп турар. Оларның иштинде «Белый налив» деп сорттуг яблок эки өзүп үнүп турар.

Чурукта: агроном эш В. П. Казаньцеваның (солагай талазында) эштер Ооржак Эмей, Ондар Белекпаа, Куулар Сандунвай оларга чимистиг садты таныштырып турары.

Чуруу **С. Феоктистовтуу.**

СИГЕН БЕЛЕТКЕЛИНДЕ ЧЕТПЕСТЕРНИ ДҮРГЕН УЗУТКААР

Хамык ужур удуртулганың кошкаанда

ҚЫЗЫЛ-МАЖАЛЫҚ (**Телефонбиле**). Ниитиниң малынга чем белеткээр айтырыг улус ажыл-агыйында чугула кампания ажылының бирээзи. Бо талазы-биле Барыын-Хемчик район хожудаашкында болбушаан.

Июльдуң сөөлгү беш хонуунда сиген белеткээри районда ниитизи-биле чүгле 6, 7 хуу, силос салыышкыны 9,3 хуу немешкенин партия райкомунуң, райсовет күүскомунуң июль 31 де болган хуралындан дыка четпес деп көрген.

Бо талазы-биле чамдык колхозтар мүн чүгээр ажылдап турар. Ылаңгыя «Большевик» (даргазы эш Очур, парторганизация секретары эш Конзай-оол) силос салырын дооскан, а сиген белеткээриниң планын 33 хуу күүсеткен. Ол колхозтуң ишчилери партия райкомунуң болгаш райсовет күүскомунуң шилчиир кызыл тугун бедик көдүрүп турарлар.

Мурнакчыларның дуржулгазын калбартыр, хожудангайларны олар-ның деннелинге бедидерв дээш ап турар хемчеглер дыка четпес. Август 1-ге чедир-ле «Победа» колхоз (даргазы Рымор) сиген белеткээр планын 0,6 хуу, Ворошилов аттыг колхоз (даргазы Таржаа) 9 хуу, «Комсомол 30 чыл ою» колхоз (даргазы Соскур-оол) 13 хуу күүсеткен турунда, районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелели (начальниги Дорофеев) кандыг-даа боттуг хемчег албайн, чүгле медээ чыырынга кызыгаарлатынып келгени шын эвес.

Дүжүт ажаап алыышкыны келген, Барыын-Хемчик район сиген белеткээрин чүгле 13 хуу, силос салырын 48 хуу күүсеткен. Бо талазы-биле шиитпирлиг хемчеглерни албас болза, район мал чеми белеткээрин үзүп болур. Ажылдын канцеляр-бюрократсыг стилинден дарый чайлааш, боттуг ажыл херекче шилчиири чугула.

М. БУГАЛДАЙ.

Силос салыышкынын шын чорудар

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну белеткээр, силосту чогуур өйүнде техника талазы-биле шын салыр ажылдар эрткен чылын Сүт-Хөл районга багай боттанган. Ооң бир барымдаазы болза, эрткен чылын районнуң колхозтарынга 120 ажыг тонна силосту колхозчулар салып белеткээннер. Ынчалза-даа ол салдынган силостарның ажыы шуут чок болган. Чүл дизе, колхозчу ажыл-ишчилер сиген кезилдезиниң үезинде боттары кандыг-даа техниктиг байдал чокка хөй силостарны салган.

Ниитиниң малынга быжыг чем сууру белеткээриниң изиг түлүк кампаниязының үезинде бо ажылга чеже күш-ажылчы хүн үнмээн дээр, чеже күш хүнү чарыгдатынмаан дээр! А херек кырында шак мындыг түннелдиг болурга колхозчуларга кончуг улуг когарал болур. Бо дугайында районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелели колхозчуларга кандыг-даа дуза чедирбейин турар. Ол ышкаш ооң сумуларда болгаш колхозтарда сургакчылап чоруп турар көдээ ажыл-агый талазы-биле тускай эртемниглери чүнү-даа ожаарып көрбейн турары канчап-даа четпес.

Эрткен чылгы бо четпестерни бо чылын катаптавас дээш боттуг хемчеглерни район организациялары дораан алыры чугула. Силос салыышкыны дээрге анаа-ла бөдүүн ажыл эвес. Ол техниктиг берге ажылдың бирээзи болур. Ынчангаш колхозчуларның силос салырынга, ооң оңгарын канчаар казарынга болгаш өске-даа талазы-биле боттуг дузалажыышкыннарны холга ап чорудары тускай эртемниг ажылдаксказы-биле харыыладым.

М. МИЖИТ.

Колхозтарга уруглар яслилерин тургузары улуг ужур-дузалыг

Колхозка уруглар яслизин ынчаар организастап болбас

Чөөн-Хемчик районнуң «Красный пахарь» колхозтуң ажыл-ишчилери бистиң чуртка коммунизм тургузуушкунунуң келир үедеги идегелдиг салгакчыларын чажындан тура шын кижизидер, оларның иелери—совет хереэженнерни колхоз бүдүрүлгезинге идепкейлии-биле хаара тудар дээш төрээн колхозунга яслини тургусканнар. Ажытынган ясли болза, иелерни чүгле уруглар ажаалгазындан чамдык үелерде хостап, ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржир арганы оларга бээр эвес, харын биче чаштарга кижизидилгениң бүгү-ле баштайгы хевирлерин бээр, оларны культураның эргежок чугула билиг, чанчылдары-биле чепсеглээр дээрзинге колхозчулар ханызы-биле идегээн турганы билдингир.

Колхозчу хереэженнериң ол идегели херек кырында боттанмайн турар. Яслиге 60 ажыг уруглар хаара туттунар, ол хире иелер колхоз бүдүрүлгезинге киржир ужурлуг турбуже, чүгле 30 шаа уруглар хүлээп алдынган. Хүлээп алдынган уруглардың ажаалгазы ясли негелдезинге мырыңай дүүшпейн турар.

Колхоз баштаар чери яслини аъш-чем продуктулары-биле хандырбайн турары-биле бичии уруглар сүт-даа, чигир-даа чок кара шайдан, соктаан далгандан өске чүү-даа ижип, чивейн келгеннер. Ук яслиде уруглардың дыштанып удуур оруннары болгаш чемненир столу безин чок.

—Дыштанылга шактарында уруглары каяа удудар силер? Ойнаар хереселдер бар бе?—деп айтырыглларга, яслиниң эргелекчизи,—Орундан туржук—бисте уруглар шуглаар чоорган, адааанга дөжээр матрац безин чок. Бажыннарындан чолдак тонпар эккээрге, оларны шала кырынга чаткылааш, удудуп турар бис. Уруглар ойнаар хереселдер бисте чок болгаш туруп-даа көрбээн. Аъш-чем, орун-дөжек, стол, сандай дугайында колхоз даргазынга айтырыгны хөй удаа тургузуп келдивис. Эш Мамбедов бисти чүгле коя аазаашкыннар-биле мынчага «хандырып» келгенинин түннели бо-дур. Ам-даа 30 ажыг колхозчу иелер уругларын яслиге тургузар ужурлуг. Мындыг дерилге чок, аъш-чеми багай яслиге улус уругларын кайын тургузар боор, ынчаш?...—деп харылап турар.

«Красный пахарь» колхозтун яслизи чүгле ат эдилээн боордан башка, ында яслиге дөмейлежипки дег кандыг-даа демдек чок дээрзи үстүнде фактылардан илдең-дир. Уруглар яслизин ынчаар организастаанының дүжүү чүү боор, ынчаш!... Ол ындыг ат чалаан яслини районнуң партия, совет, улус өөредилге, кадык камгалал органнарының удуртукчулары чаңгыс эвес удаа көргени черле тодаргай. Ынчалзажок ону ёзулуг ясли кылдыр хуулдурарынче кичээнгей салбайн, мынчага сагыш амыр эрттирип келгени харын-даа кайгамчык.

Мынчангаш ажылчы чоннар депутаттарының Чөөн-Хемчик район Соведи, ооң улус өөредилге, кадык камгалал килдистери үстүнде адатынган колхозта уруглар яслизиниң ажылын сонуургап көрбүшаан, ооң байдалын экижидип, колхозчу хереэженнерге ниитиниң бүдүрүлгезинге киржир арганы берзе чогуур. А колхозта аъш-чемниң продуктулары, ылаңгыя сүт, эьт, үс-саржаг эгээртинмес хөй турунда-ла яслини мындыг чөгенчиг байдалга тургузуп келген ол колхозтун удуртукчулары бистиң шүгүмчүлелиистен боттарынга түннел кылырын сүмелдивис.

БИСТИҢ КОРР.

Яслини кажан ажылдадырыл?

Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» колхозта хөй уругларлыг болгаш бот-иелер эвээш эвес. Колхозка ясли ажытпайн турары-биле олар колхоз бүдүрүлгезинге киржип шыдавайн келгеннер. Ылангыя эрткен көдээ ажыл-агый чылында ажылдаза чогуур күш-хүннериниң минимумун шуут күүсетпейн барган 21 колхозчуларның хөй кезии чаш уруглар-лыг иелер болган.

Колхозка мурнуку чылдарда ясли ажыттынмайн турганының чылдагааны—таарымчалыг оран-бажың тывылбайн турганында. Ол ай тырыг энир чылын-на шиитпирлетинген: колхоз кежигүннериниң нинти хуралынга чугаалашкаш, ясли тударынга чарыгдатынар акша-хөрөнгиниң смедин бадылааш, бызанчыларны үскеш, 2 өрээл бажынны туткаш, яслиге ажылдаар кижилерни томуйлап, стол, сандай, орундөжек, аяк-савазындан бээр белеткеп дерээн турган.

Яслиниң туттунуп деритингени колхозчу хереэженнериң сеткилин аажок өөртүп турган. Чаш уруглуг ие бүрүзү «колхоз бүдүрүлгезинге ам-на киржир аргалыг болдум, колхозумнуң күчү-шыдалын быжыглаарынга үлүүмнү киирип, хөй-хөй күш-хүннерин ажылдап ап шыдаар боор мен» кылдыр бодап турган.

Ынчалзажок оларның өөрүшкүлүг бүдүү бодалы мынчага эки түннелге четпээн. Ясли ажыдарынга белеткээн бажың амдыгаа чедир-ле шоочалыг турбушаан. Хамык үүл белен турда, ясли ажыдарынга ам чогум үү чүве шаптыктап турары колхозчу массага, ооң иштинде совет иелерге шуут билдинместээн.

Колхозка ясли ажыдыышкынының мынчага чедир узамдыгып турар чылдагаанын чүгле колхоз баштаар чернин, ооң даргазы Никифоровтуң олутпай, шүшпединге, ие-чаштар дугайында ооң сагыш салыгыр бюрократсыг байдалынга шамнаар болза частырыг болбас. Өскээр чугаалаарга, колхоз бүдүрүлгезинге хереэженнериң киржилгезин идепкейжидер чорукка эш Никифоровтуң хөнну чогу моон-на тодаргай көстүр-дүр.

Мынчангаш, «Ленинчи орук» колхозтуң ажыл-ишчилери, ылангыя ында партияның эге организациязы Никифоровтуң мындыг кадык эвес хөөнүнге шиитпирлиг согуушкунну дарый берип, сиген, тараа ажаап алыышкынынга иелериң идепкейлиг киржилгезин хандырары-биле яслини дүрген ажыдарын чедип алза чогуур.

Б. БОЛЗЕҢ.

МЕДИЦИНА ТЕМАЗЫНГА

Өңнүктер-биле беседа

Өскен-төрээн черин, ылангыя төрел чонун элээн үелер эрткенде аалдап келирге солун-на боор тур. Улуг Төрээн чуртувустуң булуң бүрүзү мынчаар чаагайжып турардан артык күзенчиг үү боор. Элээн үр үеде, чонга бараан болур, эртем-билиг шиңгээдип алыр дээш өөренип турган черимден Чөөн-Хемчик районга, ында «Октябрь 30 чыл ою» колхозтун девискээринге келдим.

Колхозтуң электри станциязы туттунуп турар чери Булуң-Терек бо. Бызаңчылар дүштеп турганнар.

Одагга чедип орумда мээң таныырым, ам боду колхозтуң тудуг бригадазының бригадири эш Дүдүкпен болгаш өскелер-даа мени танып кааш:

—Экии, эмчи, экии, эш Доржу,...—дижип хол тутчуп турганнар. Ханага салырынга белеткеп чонуп каан чудук кырынга аалчызын чалаарлардаа.

Бистиң беседавис анаа-ла мындыг бөдүүн сөстер-биле эгелээн.

—Чаа, Доржу, өөренип чорутка-ла элээн-не болду ышкаш, доозупкаш келдиң бе, бистиң районга ажылдаар дээш келдиң бе?—деп, хүнде нормазын 150—200 хуу күүседип турар (ону сөөлүнде чугаалажыышкындан билген мен) Маңнай-Кара менден айтыра-дыр.

Ооң айтырыынга мен: ам-даа үш чыл өөренириимни, чонга бараан болур дээш, четче билиглиг эмчи болур дээш дээди өөредилге черинде өөренип турарымны эштеримге чугаалап берген мен.

—Таакпылаңар—дээш бригадир менче папиросун сунду.

—Четирдим. Таакпылавас апарган мен. Оон бээр ийи чыл ажып чор—деп, харыылааш, уламчыладым:—Силерде тудуг ажылы эки чоруп турар дээрил, суур өзүп, улгады бергенин карак-биле көрген хиремде-ле эштерим силер-биле ужуражыксааш ап четим—деп чугааладым.

Бригадир мээң күзээним ёзугаар чугаалап берген. Планда кирген 18 чурттала бажыңнарын сентябрь бетинде доозупкаш, ийи улуг инек кажаазын база немей тудар деп турарын болгаш бригадада ажылдың канчаалдыр тургустунганын ол мөнээ чугаалаан.

Бригаданың повары Севек бызаңчыларныы-биле белеткээн аъш-чемни аалчызынга эккээп салыпкан.

—Таакпылаар чоруктуң кижиге ажыы бар бе, чок бе?—деп шалыпчы тудугжу Сандан менден айтырган.

—Чок, бичии-даа ажыы чок—деп кысказы-биле харыыладым,

—Чамдык улус ажыктыг дээрил чеп—деп бызаңчы ылаптап биликсээни-биле айтырды.

Бистиң бызаңчы-биле беседавысты өскелери база-ла сонуургай бергеннер. Олар мындыг харыыны алганнар:

—Таапкы тырттары дээрге шагтөөгүден бээр кижилерге доктааган багай чаңчыл-дыр. Таакпының составында кижиниң организминге хоралыг никотин кислотазы бар. Ол хоралыг үүл таакпыны тырттарга ооң-биле кады бүгү организмге тарап нептерээр. Дыка таакпылаар кижилер этинмес берге аарыгларга таваржып болур. Кижини ол чоорту хораннаар: баш дескинер, куску келдирер, ооң төп медерел системазынга күштүг дээшкини өлүмге чедирип болур. Дөртен хардан өрү назылыг кижилерге ооң дээшкини организмниң хан-дамырларын тарладыптар ийикпе азы ооң иштики халаларын кылыннадыптар. Ооң уламындан чугула органнарче хан барбастаар. Турберкулёз болгаш өкпеге дегдирер чамдык аарыглар таакпы тырттарындан болур. Хан агар дамырларның өскерлиишкини үрекке аарыг тыптып кээп болур. Оортан хан агыышкыны үрелир, үректиң чемненири, чемиштиг үүлдер-биле хандыртынары баксырааш, ооң уламындан ажылдаары соксааш, кончуг дүрген өлүр чорукка таварыштырып болур. Ооң баш мээзинге дээшкини база ындыг болгаш харын оон-даа артык аар уржуктуг болур.

Моон алгаш көөрге таакпының бичии-даа ажыы чок. Таакпыны тырткпас кижилер аңаа кызып өөренген хереэ чок. Ону тырттып чаңчыккан кижилер бодунуң шыдамыккай турасоруунуң күжү-биле кааптып болур. Ол үүгле ажыктыг. Ынчангаш, таакпы тырттарын кааптарын силерден күзээр мен, эштер—деп чугаамны доостум.

—Ындыг хоралыг үүвени үүге бүдүрүп үндүрүп турар үүвел?—деп демги-ле бызаңчы база катап айтыган.

—Таапкы тырттар чорук кижилерге чаңчыл болган. Бистиң совет кижилеривистиң билиг медерели өзүп турар, кажан олар таакпының хоралыын биле бергенде ооң бүдүрүлгезин соксадып каап болур. Бистиң чуртувуста ол дугайында пропаганда ажылы калбаа-биле чоруп турар. Анаа холбаштыр үндүрген кинолардаа бар.

Бистиң беседавис элээн үр үргүлчүлээн. Бызаңчылар мынчаар дугурушканнар: Таакпылаарын каар!

К. ДОРЖУ,
Красноярскиниң медицина институдунуң студентизи.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Судьяның шын эвес шиидилгези

Футбол (бут-бөмбүү) бистиң обласка нептерээшкинни чооктан бээр тып эгелээн, совет спорттуң эң чугула хевирлериниң бирээзи. Ону ойнаарының дүрүмүн чүгле шииткекчилер база ойнакчылар эвес, харын көрүкчүлерниң элээн кезии алдаг чок билир апарган.

Оюннуң шииткекчизи, ооң дузалакчылары ук дүрүмнү эдерип сагыырын ойнакчы бүрүзүнден шынгыы негээр, шын, чараш ойнаарынга мергежидип өөредир ужурлуг. А бир эвес ойнап турар командаларның ойнакчыларының иштинден кым бир кижи оюннуң дүрүмүн өш-биле үреп, чараш эвес байдалды көргүзер болза, шииткекчи таварылга бүрүзүн шынгыы көөр, оон туржук хажыдыкчыны оюндан үндүрер-даа эргелиг.

Бо талазы-биле хажыдыышкыннар маргылдааларның чорудулгазындан эвээш эвези-биле көстүп, эпчок чүүлдер болдунуп турарын демдеглевейн барып болбас. Қаяа-даа футбол маргылдааларының үезинде команда бүрүзү көрүкчүлериниң иштинден болчукчуларлыг болуру черле билдингир. Оларны спорт дылы-биле «аарыкчылар» деп адаар. Ол чокка оюн солун эвес-даа болур.

Маргылдааның шииткекчизи командаларның кайызынга-даа болчукчунуң ролюн ойнаар эргежок. Бир эвес ойнаан турар болза, совет спорттуң чурумунга канчап-даа таарышпас, эпчок чүүл дораан тыптыр апаар. Ындыг эпчок чүүл бо чылдың август 3-те Кызыл хоорайның Совет Тываның беш чыл ою аттыг стадионунга Бай-Хаактың «Искра», Қызылдың «Металлург» футбол командаларының аразында профэвилелдериниң область чөвүлелиниң кубогун чаалап алыры дээш болган маргылдааның чорудулгазындан тодаргай көзүлген. Оларның кайызы-даа аныяк командалар дээрзи биске билдингир.

Бай-Хаактың искрачылары ол маргылдаага боттарының човаг чок шыдамыының, күжүн башкарып билириниң, кезек-кезек үзе кириишкиннинг атакаларны кылып шыдаарының талазы-биле металлургчулардан черле элээн артык күштүг болганы көрүкчүлерге шынап-ла илдең турган.

Ынчалзажок оларны металлургчулар 3:2 санга уъдуп апкан. Күш талазы-биле дора тургаш, уъдуп шыдапкы дег күштү кайын тып ап, канчап тиилепкени ол? Бо айтырыгны аная олурган көрүкчү бүрүзү, «Металлургчуларның ол чиик «тиилелгезинге» маргылдааның шииткекчизи эш Сидоров улуг рольду ойнаан» деп дидими-биле харыылап шыдаар.

Шынап-ла шииткекчи эш Сидоров маңаа дыка эпчок чүүлдерни көргүскүлээн. Чүл дизе, чап-чаа өзүп олурар аныяк команда ол хире кызымак ойнап турунда, ону шын шиидип, деткип өөредириниң улуу, харын район командазын үргүлчү ыялап, Қызылдың металлургчуларынга илдени-биле болчуп дузалашкан.

Ылангыя металлургтуң камгалалда ойнакчылары Огнёв, Маландин база ады билдинмес 3 дугаарлыг ойнакчы болгаш өскелер-даа үргүлчү кончуг каржызы-биле ойнап, байхаакчыларны холдары-биле ужур иткилеп, буттарынче өш-биле тепкилеп турунда, Сидоров оларны чаңгыс-даа катап шииткелге таварыштырбаан. Ол ышкаш футболду холбиле доктаадып болбас турда, базала «Металлургтуң» ойнакчызы Огнёв болгаш өскелер-даа бөмбүктү каш удаа көзүлдүр-ле сегирип ап турунда шиитпээн. «Металлургтуң» хаалгазынга 11 метрниң шииткел тевиишкинин онааза-даа, эш Сидоров бай-хаакчыларга ону өш-биле ийи удаа киир тептирген.

Үстүнде бүгү буруу шииткелдерге көрүкчүлер шынгыы удурланып, ону эдер талазы-биле шииткекчиге боттарының сүмезин кадарын ораладшса-даа, эш Сидоров ол чөп саналдарны шуут-ла херекке албайн, бодунуң шын эвес принцивин оюннуң төнчүзүнге чедир үргүлчүлээн. Шак ындыг кызымак дузаламчызы, чая шииткели-биле эш Сидоров металлургчуларны чиик «тиилелгеге» чедирген.

Областың кадык камгалал килдизиниң күш-культура, спорт сектору, кубоктуң ээзи профэвилелдериниң область чөвүлели бо сигналды өөренип көрбүшаан, үстүнде ийи командаларның маргылдаазынга көзүлген ындыг эпчок байдалды чугаалажып шиитпирлээрин сүмелезе чогуур.

А. КРАСНОВ.

Ажылдавастаан библиотека

Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайга сумузунда Сталин аттыг колхозка көдээ библиотеканы организастаанындан бээр элээн үе эрттип турар. Бир эвес ол библиотеканың эргелекчизи эш Часыннаар ак-сеткилдиибиле ажылдап келген, ооң ажылын колхозта партия эге организациязы доктаамал контрольдап, негелдени шынгыырадып турган чүве болза, библиотеканың ажыл-чорудулгазы идепкейжээн, колхозчу тараачыннарның культуралыг деңнелиниң бедиишкининге улуг рольду ойнап шыдаан турар ийик.

Парторганизация библиотеканың ажылынче сонуургал салбайн турганындан ол барык-ла үргүлчү чыгыы хааглыг туруп келген. Қолхозчулар ном бижидип номчуур дээш келирге-ле библиотеканы дадарык кара шооча-биле шоочалап каан турар, олар чүгле соңга караан өттүр бакылааш, чанып турар таварылга хөй.

Библиотека эргелекчизинге эш Часыннаарны чүгле ат эдилеп, шалың алзын дээш эвес, а чон ортузунда совет ном чогаалдың пропагандазын калбартсын, номчукчуларбиле тайылбыр-массалыг ажылды чорутсун дээш ажылдаткан турганы билдингир.

Ынчаарга эш Часыннаар колхозта партия организациязының, районда культура-чырыдыышкын инспекторунуң негелде чогун ажыглап алгаш, библиотеканы каш-каш айларда хааглыг байдалга тургузуп келгени-биле, алдынган хөй-хөй литературалар мынчага кандыг-даа ажыглалга кирбейн турары билдингир-дир. Часыннаар май төнчүзүнделе Кызыл чоруткаш, мырынай чоокта чаа көстүп келген, келзе-даа демги библиотека биеэгизи хевээр шоочалыг турбушаан.

Культура нептередилгезинин чугула төвү — көдээ библиотека моон соңгаар мындыг байдалга турары канчап-даа таарышпас чүве болганда, олче дарый кичээнгей салып, ында ажыглатынмайн чыткылаар хөй-хөй номнарны массаже таратса чогуур.

О. ЧЫРГАЛ-ООЛ.

Көдээ клуб ажылдавайн турар

Ажылчын болгаш колхозчу аныяктарның, совет интеллигентилериниң культуралыг дыштанылгазынга ылангыя көдээ клубтар биче эвес ужур-дузалыг болур. Бо сорулганы Бай-Тайга районнуң «Победа» колхозунда клуб (эргелекчизи эш Манзырыкчы) ыракта-ла күүсетпейн турар. Эш Х. Таан-оолдуң бижип турары болза:

—Колхозчу ишчилерниң бот идепкейи-биле ийи чыл мурнунда тутунган ол клубтуң дерилгези-даа багай эвес турган. Ында хөй-ниити организациялары ону культураның төвү кылдыр ажыглап шыдавайн турар. Лекция, беседа, солун номчулгалары болбайн, аныяктарның кежээлерин организаставайн турар. Сөөлгү үеде ол клуб шуут-ла школа бажыны болу берген, клубтуң үнелиг эдилел үүлдерин, ном фондузун эш Манзырыкчы хайгааравайн турар.

Культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылын амгы негелдениң деңнелинге бедидер херек. Чоннуң чөптүг негелделерин хандырынга удуртулганы дыңзыдары чугула.

Редакцияга чагааларның изи-биле

Қызыл эмнелгезиниң ажылында четпестернин, ылангыя эмнедири-биле келген аарыг кижилерни үр манадыр ийикпе, ээлдек эвес хүлээп ап турарының дугайын илередип бижээн бир бижикчиниң чагаазын редакция алган турган. Ону истеп хынааш, харыызын чорудуп бээри-биле редакция ук чагааның хоолгазын ажылчы чоннар депутаттарының Қызыл хоорай Совединиң күүскомунче шилчиткен.

Ол чагааны эмнелгениң бүгү ажылдакчыларының ниити хуралынга чугаалажып көрген болгаш ында айыткан четпестерни чайладып узуткаар, эмнелгеге таарымчалыг қорумчурумну тургузар талазы-биле элээн каш практиктиг хемчеглер алдынып, ылангыя эмнелгээ келген кижилерге каржы, хедер аажы-чаңны көргүзүп келген регистратура ажылдакчыларын шынгыы сагындыргылаан, регистрация өрээлинге эмнелгениң өске ажылдакчыларының сынмарлажып чыглыр, шаптыктаар чоруун соксаткан, эмнелгеде чыдар азрыг кижилерниң ажаалга, хайгааралын экижиткен, районнардан келген аарыг улусту хүлээп ап, бүрүткээри-биле тускай ажылдакчыны үзүп тургускан, тус-тус эмчилерниң ажылдаар шагын таарыштыр чурумчуткан дээрзин хооркүүскомнуң кадык камгалал килдизиниң эргелекчизи эш Киселева биске харыылаан.

Аныяктарның болгаш студентилерниң IV Бүгү-делегей фестивалынга белеткелдиң хүннеринде чамдык даштыкы чурттарга национал фестивальдарны чорудуп турган.

Чурукта: Данияның аныяктарының национал фестивалының киржикчилериниң чыскаалы.

(СЭТА-ның пресслишези).

Совет Эвилели-биле болгаш улус-демократиязының чурттары-биле Кыдат Улус Республиканың культуралыг харылзааларының калбарганы

ПЕКИН. Қыдат Улус Республиканың Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле культуралыг база экономиктиг харылзаалары калбарып, быжыгып турар.

Муң-муң кыдат ажылчы чоннар күш-ажылдың мурнакчы совет методтарын кызымаккай өөренип, бүдүүлгеже шингээдип киирип турар. Дыка хөй уран-чечен болгаш техниктиг номнар кыдат дылче очулдуртунган. Кыдат культураның база эртемниң ажылдакчыларының дыка хөй төлээлекчилери ССРЭ-ге болгаш улус демократиязының чурттарынга кээп чораан. Мурнакчы совет эртем болгаш техниканы улам эки шиңгээдип алыр дээш, ССРЭ-ниң дээди өөредилге черлеринде кыдат студентилер өөренип турар, база Пекиннин, Шанхайның, Уханьның болгаш республиканың өске-даа хоорайларының дээди өөредилге черлерин дооскан аспирантылар диссертация камгалаары-биле белеткенип турар.

1953 чылда ССРЭ-ниң дээди өөредилге черлеринге өөредири-биле 506 кыдат студентилерни болгаш 60 аспирантыларны чорудар деп «Гуанминьжибао» солун бижээн. Культура талазы-биле кады ажылдажылганың дугуржулгазын ёзугаар улус демократиязының чурттарынче 90 кижини чорудар. ССРЭ-ге болгаш улус демократиязының чурттарынга өөренири-биле бо чылын чорудар деп турар студентилерден кол нуруузунда-ла үлетпүрнүң, транспорттуң тускай эртемниглерин, дээди өөредилге черлериниң башкыларын болгаш эртем-шинчилел черлериниң ажылдакчыларын белеткээр деп солунда бижип турар. Пекинде студентилер чыл дургузунда орус дылды өөренип келгеннер. Өөредилгеже чоруурларның аразында ажылчыннарның болгаш тараачыннарның кыска хуусаалыг ортумак школаларын доосканнар бар.

(СЭТА).

Пхеньянны катап тургузарының болгаш эде кылырының дугайында доктаал

ПХЕНЬЯН. Америк интервентилерниң үрегдээни Пхеньянны катап тургузар дугайында Корей Улус-Демократтыг Республиканың министрлер кабинединиң 1953 чылдың июль 30-де үндүрген доктаалын Кореяның Төп телеграф агентилели август 3-те дамчыткан.

Пхеньянны катап эде тургузарда хөгжүлдезиниң төөгү-биле холбашкан онза үүлдерин хевээр артырар. Тэдонган хем хоорайның тургузуунуң кол өзээ болур. Пхеньянны катап эде тургузарының кол планын күүседир хуусааны 10 — 15 чылга доктааткан. Баштайгы ээлчегниң катап тургузуушкун ажылдарының хуусаазы үш чыл.

Хоорайның чурттакчы чонунуң миллион чедир өскен турарын доктаалда баш бурунгаар көрген. 3,6 гектар хемчээлдиг шөл Пхеньяннын төвү болур, а Тэдонган хемге чергелештир чоруткан калбак проспект—төп кудумчузу болур.

Эрте-бурунгунуң тураскаалдарын катап тургузарын, стадионну, спорт шөлдерин, эштир бассейннерни тургузарын доктаалда айыткан.

Пхеньянны катап эде тургузарының талазы-биле КУДР-ның министрлер кабинединиң даргазы Ким Ир Сен баштаан комиссия чазактың шиитпирин ёзугаар тургустунган.

(СЭТА).

Аныяктарның фестивалының бүгү-делегей комитединге Анри Мартэнниң телеграммазы

БУХАРЕСТ. Аныяктарның болгаш студентилерниң Бүгү-делегей фестивалының Делегей комитединге Анри Мартэнниң телеграммазын август 3-те солуннарга парлаан. Телеграммада чугаалааны:

«Чоннуң негелдезиниң ачызында бо хүн хосталгаш, аныяктарның Бүгү-делегей фестивалынга изиг байырым чедирдим».

(СЭТА).

Бодунуң херээниң тускай эртемниглери

Барыын үзелдиг социалистер америк капиталистерге бараан болбушаан, ажылчын массаларның өзүп турар идепкейин базар дээш бүгү күштерин салып турарлар.

(Солуннардан).

— Ажыл соксадыышкынын базарын дужаап тур мен...
—Барыын үзелдиг социалистерге дагзынар. Олар ону бистен ыракта артык күүседирлер болгаян...

(СЭТА-ның пресслишези).

Корей Улус-Демократтыг Республиканың Даштыкы Херектер Министринге Нам Ирни томуйлааны

ПХЕНЬЯН. Нам Ирни КУДР-ның Даштыкы Херектер Министринге томуйлаар дугайында Корей Улус-Демократтыг Республиканың улустун Дээди хуралының Президиумунуң чарлыын Кореяның Төп телеграф агентилели август 3-те дамчыткан.

(СЭТА).

Хайгаарал талазы-биле нейтральдыг комиссияның ийиги хуралы

ПЕКИН. Август 2-де нейтральдыг күрүнелериниң төлээлекчилериниден тургустунган хайгаарал комиссиязының ийиги хуралы болуп эрткен деп Синьхуа агентилелиниң корреспондентизи Кэсондан дамчыткан. Хайгааралдың нейтральдыг бөлүк бүрүзүнге комиссияга киржип турар күрүнелер санындан 2 офицер киреп шиитпирни хуралга үндүргеп.

Хайгааралдың нейтральдыг бөлүктериниң харылзажырынга болгаш чоружарынга, а база ол ышкаш ооң кежигүннериниң айыыл чок чоруунга хамаарышкан айтырыгларны хуралга чугаалашкан.

(СЭТА).

Вьетнамда аткылажыышкынны соксадыр

ПАРИЖ. Француз солуннарның хөй кезии Кореяда тайбынчыдылга дугайын биживишаан, ону Вьетнамда дайынны тайбың ёзу-биле шиитпирлээриниң аргазы барының дугайы-биле харылзаштырып турар.

«Мурнуу Чөөн-Азияга байдалды ниитизи-биле шиитпирлээриниң шагы французтарның мурнунда салдынып келген. Кореяда тайбынчыдылга дугайында дыннадыг келири билекле дыка хөй французтар Индий-Қыдатта дайын чорудулгаларын соксадырының үези келбээн чүве бе дээрзин айтырып турар апарган.

Дайын чорудулгазын соксадырын чедип алыр дээш ам Франциө ораладжыр ужурлуг» деп «Пари-пресс-Энтрансижан» солунга бижээн.

Бодунуң чүүлүнүң төнчүзүнге Ферро мынчаар бижээн: «Корей болгаш Индий-Қыдат болза, чаңгыс дайынның ийи фронтулары болур деп март 31-де Қатышкан Штаттар биле Францияның аразынга чөлөөрешкен турган. Бир тээ бир фронтуда аткылажыышкын соксаан чүве төлээде ол аткылажыышкын өске фронтуга база соксаар ужурлуг».

Кореяда дайынны соксатканының сөөлүнде Франция карачаңгыс дайын кылып турар чурт болуп арта бээр болгаш ол чорук ооң Европада туружун улам суларадыр апаар чадавас деп «Энформасьон» солун айыылзынып бижип турар. «Индий-Қыдатта Францияның политиказының түннелинде аңаа таварышкан канчаар-даа аажок улуг буруудалдарны демдеглээр ужур негетинген турган болгай ам келгеш бүгү дугуржулгаларга киришпейн турар күрүне болганда ооң тургужу улам кошкап болур дээрзи билдингир» деп солун айтып турар.

(СЭТА).

Боттарының эргелери дээш француз ажылчын аңгының демисели

ПАРИЖ. Францияның ажылчын аңгызы боттарының эргелериниң камгалалы дээш демиселди күштелдирип турар.

Сен-Дениде тудуг компаниязының администрация чери июль 14-те болган полицейжи террорга өлүрткеннерни хөөржүдеринге киришкен дээш 43 ажылчыннарны ажылдан үндүрген. Ынчалза-даа ол шиитпирге удур бүгү ажылчыннар удурланган болгаш ол үндүрткен ажылчыннарны катап ажылга киирер ужурга администрация чери таварышкан.

Омскурде, Триеде, Пьеннде, Ландреда (Мерт болгаш Мозель департамент) рудниктернин ажылчыннары болгаш Чөөн Францияның өске-даа даг тывыжының үлетпүрүнүң төптериниң ажылчыннары ажыл төлевирин бедидер дээш ажыл соксадыышкынын кылгаш ажыл төлевирин бедидип ап шыдааннар.

Национал байырлал—июль 14-түң хүнүнде ажылдаанын төлетирип алыр дээш Парижтиң телефон четкизиниң албан-хаакчыттары шынгыы демисешкеннер. Күш-ажылдың бүгүниити конфедерациязының, «Христиан ажылчы чоннарның француз конфедерациязының» болгаш «Форс увриер» профэвилелдериниң кежигүннери албан-хаакчыттарның негелдезин ёзугаар администрация чери оларның негелдезин күүсеткен.

Аъш-чем үлетпүрүнүң янзы-бүрү адырларының ажылчыннары болгаш албан-хаакчыттары боттарының негелделерин хандыртып ап шыданнар.

(СЭТА).

Англияның парламентизиниң сес кежигүннериниң резолюциязы

ЛОНДОН. Пресс Ассошиэйшн агентилелиниң дыннадып турарын ёзугаар алырга, парламент кежигүннери—лейбористер Эллис Смит, Хэррие Слейтер, Хорас Кинг, Барнетт Стросс, Том Браун, Джеффри Бинг, Сидней Силвермэн база Гарольд Дэвис олар общиналар палатазынга чугаалажып көрү-биле мооң адаанда резолюцияны киргенин дыннатканнар:

«Общиналар палатазы саң министриниң (Батлернин—**Ред.**) медеглелин барымдаалап көрүп, база Кореяга быжыг таарыштырылгага; Қатышкан Нациялар Организациязының долу эргелиг кежигүннериниң санынга кыдат улустуң чазаан хүлээп алырынга; Қыдатка быжыг тайбың дугайында чугаалажыышкыннарны организастаарынга; садыглажыышкынны долузу-биле катап тургузарынга болгаш тайбынның база депшилгениң чаа үезинге чедирер политиканы бүгү чурттарның хүлээп алырынга долу деткимчени көргүзеринче чазакты кыйгырып тур».

(СЭТА).

Бут-бөмбүүнүң талазы-биле чурттуң бирги чери дээш

Москваның Төп «Динамо» стадионунга август 2-де «А» класстың командаларының аразында чурттуң бирги чери дээш маргылдаазының ээлчеглиг ужуражылгазы болган. Москваның «Локомотив» ниитилелдиг футболистери Ленинградтың «Зенит» ниитилелдиг футболистерин хүлээп алган.

Оюн ленинградчыларның тиилелгези-биле 4:0 санныг доозулган.

Ол тиилелге Ленинградтың «Зенит» командазын турнир таблицазының бажында бирги черже идип үндүрген. Ол команда 16 ужуражылгаларның сөөлүнде 21 санныг болган.

(СЭТА).

СУДТУҢ ЗАЛЫНДАН

Күш-ажылдың сагылга-чурумунуң үрекчизин шииткени

Бии-Хем районнуң улус судундан чоокта чаа «Искра» колхозтуң төвү Өөк суурга ажык суд чорудулгазынга ол колхозтуң кежигүнү Белов Александр Дмитриевичниң херээн көрген.

А. Д. Беловтуң кылып үүлгеткен херээ болза, колхозтуң иштинге күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп, бригадир Сандинниң айтыышкынын күүсетпес, харын-даа ол кижини бак сөстер-биле дорамчылаар болгаш үргүлчү арагага хандып, ажылга үнмес, колхозтуң ак-сеткилдиг колхозчулары-биле шош-содаа, хулиган чорукту кылып турган.

Бо херектиң дугайында А. Д. Беловту улус судундан 2 чылда хосталгазын казып шииткен.

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Қызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 8—62, харыысалгалыг редакторнуң ораладкчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң — 8—88; харыысалгалыг секретарының 8—68, пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң 4—98; иштики информация, бухгалтериниң — 8 — 65

ТС02109. Культура эргелелиниң типографиязы